

RAZNE VIJESTI

Ogulinska amfora

Prilikom speleoronilačkih istraživanja izvora Zagorske Mrežnice kod Ogulina 2006. godine Branko Jalžić je na dubini od 6 m otkrio dobro očuvanu rimsku amfora. Nađena je uglavljena između kamenih blokova neposredno ispod usisnih cijevi vodocrpilišta, a bila je djelomično zatrpana muljem i sitnim šljunkom te djelomično razbijena i okrenuta naopačke. Krhotine su snagom vode dislocirane u krugu od jednog metra. Rubovi pojedinih krhotina uglačani su radom vode kroz dugi niz godina. Stručna obrada amfore obavljena je u Institutu za arheologiju u Zagrebu.

Tipološki amfora odgovara rimskim amforama ravnog dna koji je porijeklom iz radionica sjeveroistočne Italije. Središte izrade ovog tipa je

Forlimpopoli u blizini Riminija. Obilježja Forlimpopoli tipa jesu: ravno dno, ovalno tijelo i vrat vretenasta oblika. Posebno se ističu ručke s dvjema kanelurama (užljebljenjima) i prstenasto grlo. Visina amfore je 65 - 75 cm. Ove su se amfore uglavnom upotrebljavale za vino. Njihova proizvodnja seže od I. st. prije Krista do polovice III. st. Rasprostranjenost im je diljem Sredozemlja sve do Crnog mora.

Pregledom ogulinske rimske amfore utvrđena je izuzetna kvaliteta gline (pečena je dva puta). Boja amfore je smeđe-žučkasta, a visinom odgovara standardu Forlimpopoli.

Nakon restauracije, amfora je 29. listopada 2008. poklonjena Ogulinskom zavičajnom muzeju.

Goranka Lipovac Vrkljan i Branko Jalžić

Ogulinska amfora

Ovogodišnji radovi u Talijanovoj buži

Nastavljeni su radovi na sanaciji Talijanove buže, rimskog vodovoda kojim je voda iz bunara u Novaljskom polju tekla iskopanim tunelom u ondašnju Cissu (danas Novalju). Svoj doprinos tome dali su i speleolozi, članovi Speleološkog kluba »Željezničar«, boraveći u 2008. godini u Novalji čak 4 puta.

Već 29. veljače 2008. održan je u Novalji sastanak na kojem je nakon prikaza radova obavljenih u prošloj (2007.) dogovoren obim radova za 2008. godinu. Zadatak izrade prijedloga projekta sanacije cijelog arheološkog lokaliteta, ne samo Talijanove buže, preuzela je arhitektica Jasna Zmajić, uz obvezu suradnje s arheolozima, geolozima, speleolozima i drugim stručnjacima zainteresiranim za taj projekt. Dogovoreno je da neovisno o sadržaju projekta najprije treba iz Talijanove buže izvaditi svo smeće, među koje se ubrajaju lijevanoželjezne i čelične cijevi. Taj je zadatak u ime Speleološkog kluba preuzeo Vlado Božić.

Treba podsjetiti da su te cijevi u tunel položene 1947. godine kada se voda crpila u izvoru Škopalj u Staroj Novalji i cijevima položenim po površini Novaljskog polja dopremala u spremnik vode sagrađen pokraj trafo-stanice, odnosno osmog odušnika. Odatle je voda tekla slobodnim padom kroz čeličnu cijev niz 8. odušnik u tunel (dubina 22 m), a dalje lijevanoželjeznim cijevima do Novalje u dužini od oko 930 m. Cijevi su duge 3.8 m, spajane su kolčakom i zalijevarne olovom. Mjestimično su cijevi ležale na drvenim kladicama položenim poprečno na jarak u tunelu, a mjestimično (uz odušnike) na betonskim podlogama, koje sada predstavljaju brane jer su začepile jarak za otjecanje vode. Dio cijevi izvađen je iz Talijanove buže u radovima prije nekoliko godina u dužini od oko 40 m, od muzeja do 4. odušnika (zatvorenog s gornje strane jer se nalazi u podu nekadašnje stolarije), što znači da je u tunelu za vađenje ostalo još oko 930 – 40 = 890 m lijevanoželjeznih cijevi. U 4. odušniku još je ugrađena tanka čelična cijev zabetonirana s gornje strane uz poklopac, koju također treba izvaditi, ali tek kad bude otvoren taj poklopac.

Već idući mjesec, točnije od 11.-13. ožujka, u Novalji je boravila ekipa speleologa iz SK-a

Vlado Božić

Dio tunela

»Željezničar« radi vađenja cijevi. Osmero članova (Danko Cvitković, Hrvoje Grgić, Marko Budić, Ivan Mišur, Josip Dadić, Stipe Tutiš, Bernard Bregar i Vlado Božić) stigla je u Novalju u utorak 11. ožujka i kroz muzej oko 13 sati ušla u Talijanovu bužu. Rastavljanje lijevanoželjeznih cijevi i njihovo dovlačenje pod 5. odušnik (zvan kokošinjac) trajalo je do 19 sati. Sutradan, u srijedu 12. ožujka, u suradnji s poduzećem Komunalije iz Novalje, koje je postavilo skelu i vitlo iznad odušnika, počelo je izvlačenje cijevi. Nažalost, nakon samo tri izvučene cijevi puklo je čelično uže vitla pa je izvlačenje prekinuto oko jedan sat zbog zamjene vitla. Sedam speleologa iz Zagreba i Bruno Puharić iz Novalje rastavljalo je cijevi, dovlačilo ih do odušnika, vezalo ih i slalo van. Na površini su cijevi prihvaćali radnici Komunalije, a jedan je speleolog koordinirao izvlačenje. Tijekom srijede i četvrtka izvađeno je oko 250 m cijevi. Izvađene su sve cijevi između

TALIJANOVA BUŽA, NOVALJA, OTOK PAG

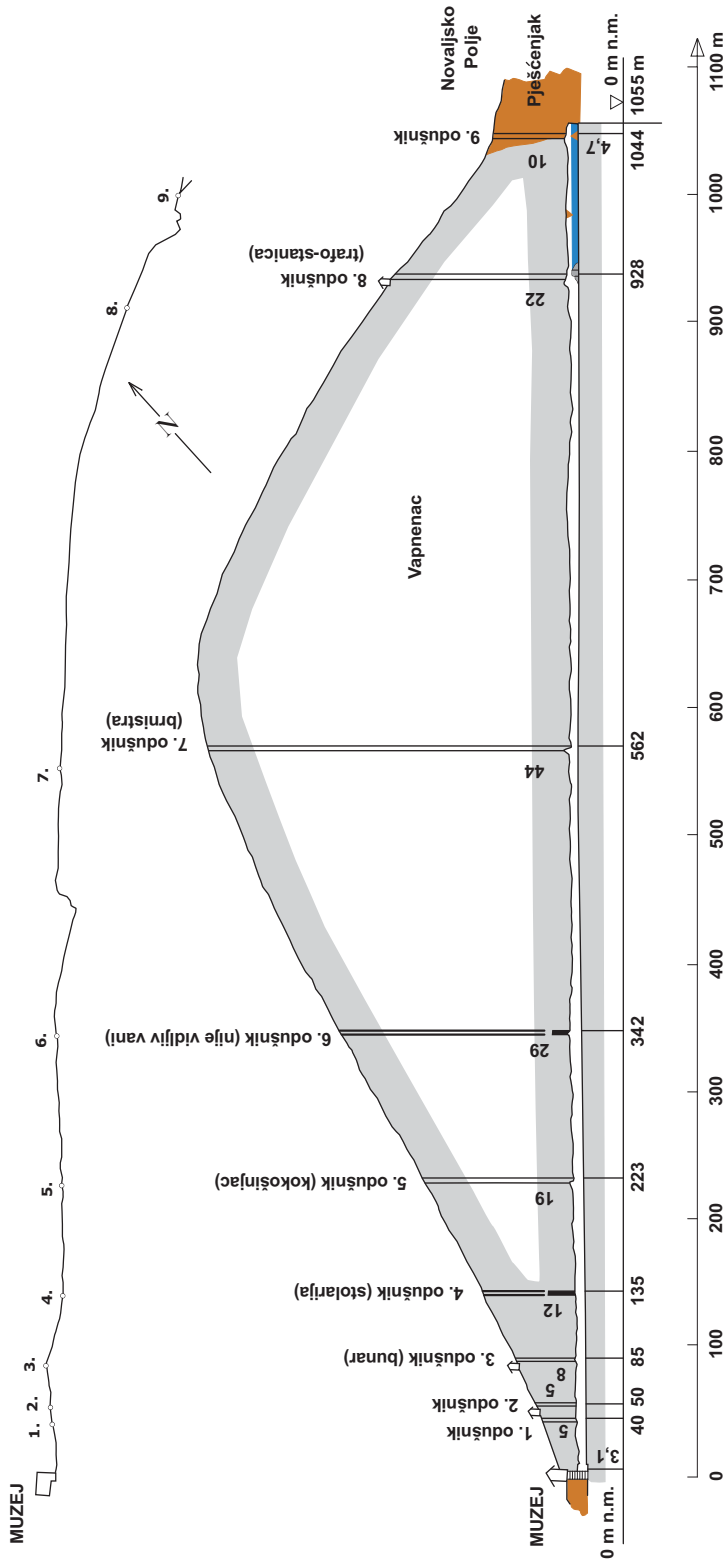
ISTRAŽIO: SPELEOLOŠKI ODSJEK HPD "ŽELJEZNIČAR", 1983., 1984., 1986., 1994., 2003., 2007.

TOPOGRAFSKI SNIMILI: B. JALŽIĆ, J. POSARIĆ, R. DADO

MJERILI: B. PUHARIĆ, I. JELINIĆ, D. JIRKAL

NACRT CRTAO: VLADO BOŽIĆ, 28.02.2008.

NACRT UREDIO: DAMIR LOVRETIĆ, 2008.

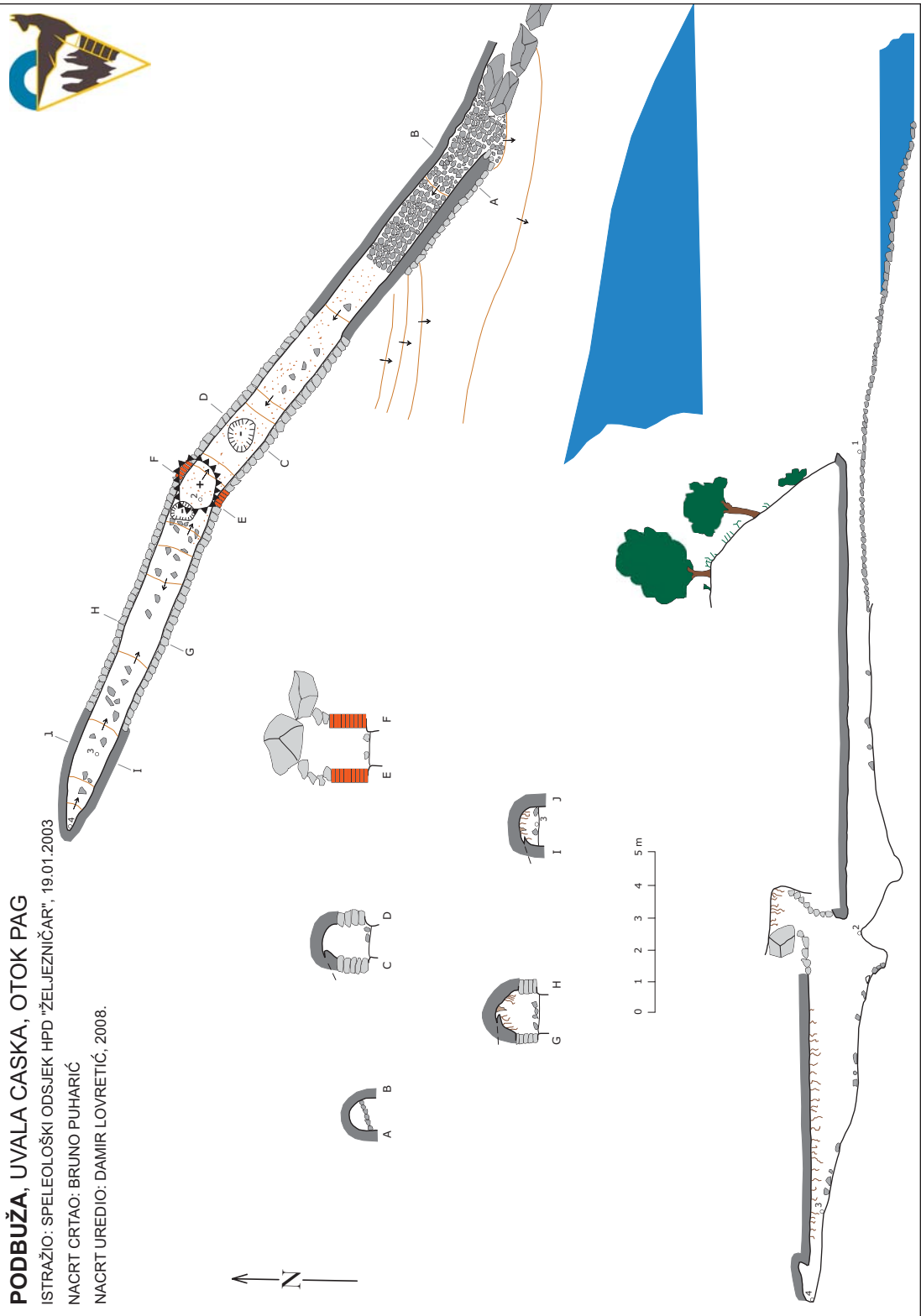

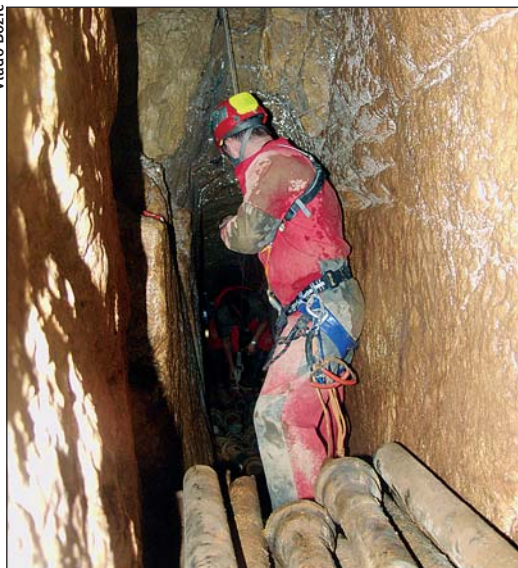
PODBUŽA, UVALA CASKA, OTOK PAG

ISTRAŽIO: SPELEOLOŠKI ODSJEK HPD "ŽELJEZNIČAR", 19.01.2003

NACRT CRTAO: BRUNO PUHARIĆ

NACRT UREDIO: DAMIR LOVRETIĆ, 2008.

Priprema cijevi za izvlačenje

Prihvaćanje i bilježenje izvađenih cijevi kod 7. odušnika

Cijevi izvađene kroz 7. odušnik

4. i 5. odušnika (oko 80 m) i još oko 170 m od 5. odušnika prema 6. odušniku. Smještaj speleologa bio je u Caski.

Sljedeći boravak u Novalji bio je od 13. do 15. lipnja. U dva radna dana 7 članova iz Zagreba (Dalibor Jirkal, Bernard Bregar, Marko Budić, Ivan Mišur, Hrvoje Grgić, Stipe Tutiš i Vlado Božić) i Bruno Puharić iz Novalje rastavljali su lijevanoželjezne cijevi i dovlačili ih pod 7. odušnik. Do tog mjesta dovučene su sve cijevi između 6. i 7. odušnika (oko 165 m) i dio cijevi između 7. i 8. odušnika. Tada je pregledan teren oko 7. odušnika, gdje će sljedeći put biti logor. Smještaj sudionika opet je bio u Caski.

Najveća radna akcija bila je tjedan dana poslije, tj. od 21. do 25. lipnja. U subotu je desetero članova SK-a »Željezničar« (Dalibor Jirkal, Robert Dado, Danko Cvitković, Stipe Tutiš, Josip Dadić, Marko Budić, Ivan Mišur, Bernard Bregar, Hrvoje Grgić i Vlado Božić) stiglo iz Zagreba i dovezlo sa sobom svu opremu za izvlačenje cijevi, a priključio im se i član SO-a Željezničara Bruno Puharić iz Novalje. Odmah po dolasku organiziran je logor pokraj 7. odušnika, postavljena je skela s vitlom i obavljeno probno izvlačenje cijevi radi usklađivanja postupka rada. Postavljeni su i šatori, pa su u logoru ostala dežurati dvojica speleologa, a ostali su se smjestili kao i prije u Caski. Sutradan, u nedjelju, dio speleologa rastavljao je cijevi i dovlačio ih do odušnika, a dio ih je vezao i slao van, gdje je nekolicina speleologa prihvaćala cijevi i odlagala ih. Te su noći u logoru ostala trojica speleologa, dvojica su se vratila u Zagreb (Dalibor Jirkal i Stipe Tutiš), a ostali su se smjestili u Caski. U ponedjeljak je nastavljeno vađenje cijevi, pa su izvađene sve cijevi između 6. i 7. odušnika i dio cijevi između 7. i 8. odušnika. Poslije podne dignut je logor i sva oprema preseljena do 8. odušnika pokraj trafo-stanice. Tu je postavljena skela i probno ugrađeno vitlo, a zatim skinuto. Svi su, zajedno s opremom, otišli u Casku, a Bruno u Novalju.

U utorak je ugrađeno vitlo i postavljena tenda protiv sunca. Najprije je razrezana čelična cijev u 8. odušniku (dužine 22 m koliko je dubok odušnik), dijelovi ručno spušteni na dno, a onda vitlom izvađeni. Nastavljeno je dovlačenje cijevi do odušnika i njihovo izvlačenje, ali je započelo i vađenje smeća ispod odušnika (kamenje, blato,

Kanal Talijanove buže bez cijevi

Vlado Božić

Bunar u novaljskom polju

razni bačeni predmeti). Poslije rada skinuto je vitlo, a članovi ekipe otišli su na odmor.

Predvečer je u Casku došao Bruno Puharić i s Vladom Božićem otišao u Podbužu, ostatak rimskog tunela, sada prolazan u dužini od 28 m, za koji se za sada ne zna čemu je služio. Uz kontrolu topografskog nacрта tunel su i fotografirali.

Navečer je iz Zagreba stiglo troje speleologa (Dalibor Jirkal, Stipe Tutiš i Martina Borovec). Zadnji dan, u srijedu 25. lipnja, dovršeno je izvlačenje cijevi i vađenje smeća iz 8. odušnika, a oprema spakirana u vozila. Zagrepčani su se vratili u Zagreb, a Bruno u Novalju.

U ovim je radovima izvađeno iz Talijanove buže oko 890 m lijevanoželjeznih cijevi kroz 5., 7. i 8. odušnik, a kroz 8. odušnik 22 m čeličnih cijevi i oko 1.8 m³ kamenja, blata i drugog smeća.

Treba naglasiti da ovim radovima Talijanova buža nije potpuno očišćena. Jarak kojim je nekada tekla voda na mnogo je mjesta zatrpan, negdje samo blatom, ali negdje betonom i zasi-ganim kamenjem. Takva mjesta u kanalu stvaraju brane koje tvore duga jezercica. Za stavljanje Talijanove buže u prvotnu funkciju, tj. protjecanje vode jarkom u dnu tunela, potrebno je cijeli tunel očistiti. Također je potrebno projektom riješiti sudbinu dijela tunela između 8. i 9. odušnika u kojem se sada nalazi voda duboka

oko 1 m, zagrađena betonskom branom ispod 8. odušnika i branom nastalom od zarušavanja ispod 9. odušnika. Speleološki klub »Željezničar« spreman je i dalje surađivati u sanaciji Talijanove buže.

Vlado Božić

Vlado Božić

Završni dio Podbuže u Caski

Suveniri i grbovi

Na Špancirfestu u Varaždinu u jesen 2008. naišao sam na štand sa suvenirima Turističke zajednice grada Ivanca. Usred suvenira isticali su se glineni grbovi s otisnutim rudarskim lampama te replike rudarskih lampi »karabitarica« izrađene u raznim veličinama i upakirane u drvene kutije.

Pitanje: postoje li motivi na službenim grbovima Hrvatske koji su povezani sa speleologijom? Odgovor sam našao na internet stranicama Željka Heimera.

Grb Općine Gračac predstavlja u crnom štitu zlatni hodajući medvjed sa srebrnom ribom u gubici i u glavi štita srebrne pečinske sige. Sta-

laktiti se odnose na Cerovačke pećine koje se nalaze nedaleko od Gračaca.

Grb Općine Raša predstavlja u plavom štitu zlatna rudarska svjetiljka koja gori crvenim plamenom i svijetli srebrno. Raša, koja se često naziva najmlađim gradom u Istri, izgrađena je 1937. godine kao rudarsko naselje.

Grb Općine Kamanje predstavlja u zlatnom štitu dvije plave spojene valovite grede, iznad njih između šesterokrake zvijezde i polumjeseca neolitska vaza i ispod sedam hljebova, jedan između desno koso tri i lijevo koso tri. Neolitska vaza nađena je u špilji Vrlovcu kod Kamanja.

Damir Lovretić - Fritz

Održana deseta Fosilijada

Članovi Speleološkog odsjeka PDS-a »Velebit« održali su već desetu, tradicionalnu, Fosilijadu – druženje starijih članova Odsjeka koji se više ne bave speleologijom, tj. druženje speleologa-fosila. Naravno, s njima se uvijek druže i još aktivni stariji speleolozi, ali i pokojni mladi član. Glavni organizator svih do sada održanih Fosilijada bio je speleolog Marijan Čepelak koji već godinama živi u Španjolskoj, ali svoj godišnji odmor provodi u Hrvatskoj i organizira druženje sa svojim prijateljima. Deseto druženje organizirano je u selu Gromači pokraj Dubrovnika u blizini kojeg se nalazi Špilja za Gromačkom vlakom (ili, jednostavnije, Gromača). Ovom druženju

priključila su se i dva speleologa-fosila iz našeg SO-a: Zoran Bolonić i ja, Vlado Božić.

Činilo se da će organizacija druženja proteći glatko, kao i prethodnih devet, ali nije bilo tako. Treba podsjetiti da su špilju Gromaču otkrili i istražili članovi SO PDS-a »Velebit« još 1985. i zbog lijepih sigastih ukrasa i vrijednih arheoloških nalaza (između ostalog otisaka bosonogih posjetitelja starih oko 6000 godina) špilju su predložili za zaštitu pa je ona već 5. lipnja 1986. uvrštena u registar geomorfoloških spomenika prirode. Novim Zakonom o zaštiti prirode upravljanje zaštićenim spomenicima prirode prepušteno je lokalnim javnim

ustanovama za zaštićene prirodne i kulturne vrijednosti županija. Zbog toga su članovi SO PDS-a »Velebit« na vrijeme obavijestili Javnu ustanovu za zaštićene prirodne i kulturne vrijednosti Dubrovačko-neretvanske županije u Dubrovniku da će se druženje speleologa održati u selu Gromači i da će sudionici posjetiti špilju pa mole da im JU osigura ulaz. Budući da suglasnost nije dobivena – nastao je problem. Tek nakon puno telefoniranja i slanja faksova (kopija godišnje dozvole kojom Ministarstvo kulture – Uprava za zaštitu prirode dozvoljava ulaz u špilje svim članovima speleoloških udruuga, tako i članovima Hrvatske gorske službe spašavanja), na dan polaska iz Zagreba, u petak 12. rujna 2008. navečer, dozvola još nije dobivena.

Unatoč tome, sudionici, njih četrdesetak, krenuli su posebnim autobusom (vođa putovanja bio je Vladimir Mesarić) i došlo u selo Gromaču u subotu ujutro i podiglo logor u dolcu Nedjeljka Matušića. Tek nakon još nekoliko telefoniranja dobivena je usmena suglasnost da čuvar ključa u selu Gromači može ključ dati članovima HGSS-a stanice Dubrovnik, koji su zajedno s lokalnim aktivistima Nedjeljkom Matušićem iz Gromače i Perom Moretićem iz Mokošice intervenirali kod Javne uprave.

Tako su u špilju krenuli tek oko podneva. Došavši do špilje, čiji je ulaz od 1986. zatvoren rešetkastim vratima i ključem - iznenađenje, špilja nije bila zaključana. Većina sudionika posjetila je špilju, neki samo ulazni, lako prohodan dio, a oni spremniji posjetili su »Otiske bosonogih« i »Kristalni rov«. Navečer je uz logorsku vatru počelo druženje. Došljacima su se pridružili i stanovnici Gromače pa je uz roštilj, pjesmu i domaću kapljicu druženje potrajalo duboko u noć. Sutradan, u nedjelju, nakon pospremanja logora, nakratko je posjećen Dubrovnik, a onda povratak u Zagreb.

U ovaj problem pribavljanja dozvole za ulaz u špilju Gromaču bilo je uključeno mnogo ljudi: Dalibor Paar kao pročelnik Komisije za speleologiju HPS-a, Robert Erhardt kao pročelnik HGSS-a stanice Zagreb, Nedjeljko Matušić i Pero Moretić kao domaći zaljubljenici u špilju koju bi htjeli uključiti u turističku ponudu ovog kraja (uskoro će trasa autoceste za Dubrovnik proći pokraj špilje), Vladimir Lindić, viši inspektor i Vesna Daničić, inspektorica zaštite prirode Ministarstva kulture u Zagrebu.

Neka ovo bude podsjetnik svima koji ubuduće žele organizirati ulaz u već istražene špilje.

Vlado Božić

Vlado Božić

Noćno druženje »fosila« u logoru u selu Gromači

Dobrovoljno darivanje krvi

Na akciji darivanja krvi, održanoj 22. prosinca 2008. u Mjesnoj zajednici Gajevo, prikupljene su dvadeset i dvije doze krvi. To znači da je akcija uspjela jer je minimum doza po akciji dvadeset. Jedanaest darivatelja bili su špiljari. Pa im redom HVALA!

Prema redu darivanja: Mišel Dorotić (SOŽ), Siniša Jembrih (SOŽ), Jadran Lindić (O. Lukić),

Žarko Jaković (O. Lukić), Ivan Pišonić (O. Lukić), Robert Rosić (SOŽ), Aleksandar Hadeljan (SOV), Krešimir Guszak (SOŽ), Zoran Bolonić (SOŽ), Boris Lepan (SOŽ) i Stipe Tutiš (SOŽ).

Pohvala DVD-u Jarun na izvrsnom gulašu i pratećem sadržaju... Do novog darivanja...!

Damir Lovretić - Fritz

Nagrađeni članovi SOŽ-a

Na Godišnjoj skupštini HPD-a »Željezničar« održanoj 19. veljače 2008. nagrađeni su članovi Društva, među ostalim i članovi našeg Speleološkog odsjeka koji su se istaknuli svojim radom u 2007., a posebno oni koji su koncem 2007. sudjelovali u obnovi krovišta planinarskog doma »Željezničar« na Oštrcu. »Priznanje za zapažen doprinos uspješnom radu Društva i razvitku pla-

ninarstva« dobili su: Kazimir Miculinić, Neven Miculinić, Iva Šklempa, Dražen Kunović, Ante Sušić, Stipe Tutiš, Josip Dadić, Vedran Jalžić i Vlado Božić. »Zahvalnicu za nesebičan doprinos obnovi planinarskog doma Željezničar na Oštrcu« dobili su: Zoran Bolonić, Mea Bombardelli, Milivoj Uroić i Vlado Božić.

Vlado Božić

Izložba i prospekt »Podzemni svijet otoka Mljet«

U petak 19. prosinca 2008. otvorena je u prostorijama Speleogalerije u Kastvu izložba »Podzemni svijet otoka Mljet« u organizaciji S. U. Estavela i HBSD-a. Na njoj su prikazani rezultati dvogodišnjeg multidisciplinarnog istraživanja podzemlja Mljeta, pa je i izložbu osmislio i postavio tim stručnjaka različitog profila, od geologa-paleontologa preko arheologa do speleonioca i biologa. Na 5 plakata i u dvije vitrine mogli su se vidjeti neki od najzanimljivijih fenomena ovoga zanimljivog otoka, kao što su fotografije podzemnih životinja u njihovu prirodnom staništu, detalji iz speloloških objekata, kako suhih tako i onih potopljenih morem, te topografski nacrti nekoliko objekata. Autori izložbe bili su Helena Bilandžija, Branko Jalžić, Jana Bedek, Tvrtko Dražina, Marko Lukić, Kazimir Miculinić, Martina Pavlek i Domagoj Perkić. U pripremanju izložbe sudjelovali su i Letricija Linardić, Dalibor Reš, Andrija Rubinić i Maja Sulić iz S. U. Estavela. Zahvaljujući financijskoj pomoći JU NP Mljet tiskan je prateći letak od 12 stranica. Izložba je otvorena do ožujka

2009., pa ako se nađete u blizini, putujete u Rijeku, Istru ili na Kvarner, svratite do Kastva i Speleogalerije. Sve ovo, ali i još više, naći će se u knjizi »Vodič kroz podzemlje otoka Mljet« koja je trenutno u pripremi.

Helena Bilandžija, Martina Pavlek

